

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos
TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2017

HKLjk 15.2.2018

Laatinut:
Yhteiset palvelut
Talouspalvelut

SISÄLLYSLUETTELO

Toimintakertomus	2-18
Tuloslaskelma	19
Tase.....	20-21
Rahoituslaskelma	22
Tilinpäätöksen 31.12.2017 liitetiedot	23-35
Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista sekä säilytystavoista.....	35-36
Investoinnit	37
Tunnusluvut.....	38-39
Tilinpäätöksen allekirjoitus	40

TOIMINTAKERTOMUS TILIKAUDELTA 1.1. – 31.12.2017

HALLINTO

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos on toiminut kaupunginvaltuuston 16.11.1994 tekemän päätöksen mukaisesti 1.1.1995 alkaen kirjanpitolakia ja -asetusta sekä kaupungin taloussääntöä noudattavana nettobudjetoituna kunnan liikelaitoksena.

Joukkoliikenteen organisointi muuttui Helsingin seudulla 1.1.2010, kun Helsingin seudun liikenne (HSL) aloitti toimintansa. HSL:n jäsenkuntia ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi ja Siipoo. Siuntio ja Tuusula liittyvät HSL:n jäsenkunniksi 1.1.2018 alkaen. HSL vastaa Helsingin seudun joukkoliikenteen suunnittelu-, tilaaja- ja asiakastoiminnoista.

HKL on toiminut vuoden 2010 alusta lähtien raitiovaunu-, metro- ja lautaliikenteen tuottajana sekä Helsingin raideliikenneinfran kehittämisestä ja ylläpidosta vastaavana organisaationa. HKL tuottaa liikenne- ja infopalveluja Helsingin Seudun Liikenne -kuntayhtymälle.

Organisaatio, johto ja tilintarkastajat

HKL:n toimintaa johtavaan johtokuntaan kuuluivat puheenjohtaja Laura Rissanen, varapuheenjohtaja Anu Suoranta ja jäsenet Tuomo Luoma, Perttu Hillman, Jessica Karhu, Leo Stranius, Atte Harjanne, Kirsi Sutton ja Stefan Loman. Kaupunginhallituksen edustajana johtokunnassa oli Hannele Luukkainen 31.5.2017 asti. Lisäksi johtokunnan kokouksiin osallistui apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri 31.5.2017 saakka ja 1.6.2017 alkaen apulaispormestari Anni Sinnemäki.

Johtokunnan varajäsenet olivat Joonas Haavisto, Markku Saarinen, Kristiina Anunti, Katja Ivanitskiy, Niklas Kaskeala, Laura Euro, Lilja Tamminen, Petri Ijäs ja Heidi From.

Johtokunta piti 22 kokousta.

HKL:n organisaatio rakentuu yhdestä taloudellisesta yksiköstä, joka jakaantuu viiteen toimintayksikköön: liikennöinti, kunnossapito, infra ja kalusto, toiminnanohjaus ja yhteiset palvelut.

Laitoksen johtoryhmään kuuluivat vuoden 2017 lopussa toimitusjohtaja Ville Lehmuskoski, yhteiset palvelut -yksikön johtaja Yrjö Judström, liikennöintiyksikön johtaja Arttu Kuukankorpi, kunnossapitoyksikön johtaja Toni Jurva, infra- ja kalustoyksikön johtaja Artturi Lähdetie, toiminnanohjausyksikön johtaja Karoliina Rajakallio, palvelu- ja viestintäpäällikkö Elina Norrena, hallintopäällikkö Rain Mutka, senior advisor Eija Tuomonen, henkilöstöpäällikkö Matts Hägg ja taloussuunnittelupäällikkö Ari Päivärinta. Henkilöstön edustajina johtoryhmässä olivat Ari Hartonen ja Anneli Honkala, joiden varajäseninä toimivat Tuula Metsäketo-Korkalainen ja Ari Koponen.

Johtoryhmä kokoontui vuoden aikana 22 kertaa.

HKL:n hallinnon ja talouden tarkastuksesta huolehtii valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan 1. jaosto puheenjohtajanaan Dan Koivulaakso.

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä toimii KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy. Vastuullisena tilintarkastajana toimii Leif-Erik Forsberg, JHT, KHT.

OLENNAISET TAPAHTUMAT HKL:N TOIMINNASSA

Raitioliikenteessä otettiin käyttöön Jätkäsaaren Välimerenkadun uusi rata elokuussa 2017. Loppuvuonna otettiin käyttöön Reijolankadun rataosuus.

Metroluikenteessä länsimetron matkustajaliikenteen aloitus marraskuussa 2017 lisäsi suoritus- tasoa vuoden viimeisen 1,5 kuukauden aikana.

HKL vastaa länsimetron liikennöinnin lisäksi länsimetron järjestelmien, asemien ja radan hallinnoinnista ja ylläpidosta.

HKL on jatkanut johtokunnassa vuonna 2016 hyväksytyin tavoiteohjelman toteutusta. Toteutuksessa huomioidaan vuonna 2017 valtuustossa hyväksytyin kaupunkistrategian linjaukset. Vuonna 2017 käynnistettiin kolme kehitysohjelmaa tavoiteohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi: operatiivisen tehokkuuden, omaisuuden hallinnan ja turvallisuuden kehitysohjelmat.

Raide-Jokerin allianssin palveluntuottajat valittiin loppuvuodesta 2017. Raide-Jokerin rakentamisprojektissa on käynnissä kehitysvaihe, jonka aikana suunnitellaan projektin toteutus ja toteutuksen vaiheistus. Infran rakentaminen alkaa vuoden 2019 alussa.

Vuonna 2017 saatiin päätöksen kilpailutus pysäkkikatosten toteutuksesta ja ylläpidosta. Toimittajaksi valittiin JCDecaux seuraavaksi 20 vuodeksi. Uusi sopimus on HKL:lle taloudellisesti hyvä.

Vuoden 2017 aikana kaikki uudet metrovaunut toimitettiin HKL:llä. Myös uusien raitiovaunujen toimitus (40 Artic-vaunua) on loppusuoralla.

HKL teki Bombardierin kanssa sovintosopimuksen Variotram-raitiovaunujen palauttamisesta Bombardierille. Sopimuksen mukaisesti Bombardier hyvittää HKL:lle vaunuista vähintään 33 milj. euroa.

Helsingin kaupunkipyöräpalvelu laajeni vuoden 2016 500 pyörästä 1400 pyörään ja 140 pyöräasemaan. Rekisteröityjen käyttäjiä oli noin 34 000 henkilöä eli määrä kasvoi lähes kolminkertaiseksi vuodesta 2016. Vuonna 2018 kaupunkipyöräpalvelu laajenee Espooseen.

TALOUSARVION SITOVIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

HKL:lle oli kahdeksan (8) sitovaa tavoitetta, joista neljä (4) toteutui vähintään tavoitteen mukaisesti. Tavoitteet toteutuivat seuraavasti:

- Tilikauden tulos vähintään nolla.

HKL saavutti tulostavoitteen. Tilikauden taloudellinen tulos oli 3,0 milj. euroa.

- Toiminnan kokonaiskustannukset per paikka-km laskevat (positiivinen tuottavuuskehitys).

Tavoite ei toteutunut. Vuoden 2016 toteuma oli 0,066 euroa/paikka-km ja vuoden 2017 toteuma on 0,067 euroa/paikka-km. Paikkakilometrit nousivat edellisestä vuodesta noin 11 %:lla, mutta kokonaiskustannukset nousivat hieman enemmän. Suoritteita ei toteutunut suunnitellusti, koska länsimetron matkustajaliikenne alkoi vasta marraskuussa 2017. Länsimetroon liittyviä kustannuksia toteutui ennen liikenteen alkua.

- Raitio- ja metrol liikenteen asiakastytyväisyys vähintään vuoden 2016 tasolla (Raitio 2016: 4,04; Metro 2016: 4,19).

Asiakastytyväisyys metrol liikenteessä oli 4,10 (tav. 2017: 4,19; TP16: 4,19) ja raitiol iikenteessä 4,06 (tav. 2017: 4,04; TP16: 4,04).

Asiakastytyväisyystavoite saavutettiin vain raitiol iikenteessä. Metro n asiakastytyväisyyteen vaikuttivat laskevasti alkuvuonna liikenteen pysäyttäneet useat tekniset viat sekä länsimetron aloituksen epävarmuustekijät ja ongelmat.

- Liikennöinnin luotettavuus säilyy vuoden 2016 tasolla (Raitio 2016: 99,84 %; Metro 2016: 99,84 %).

Metro- ja raitiol iikenteen luotettavuustavoitteet saavutettiin. Metro liikenteessä luotettavuus oli 99,89 % (tav. 2017: 99,84; TP16: 99,84) ja raitiol iikenteessä 99,85 % (tav. 2017: 99,84; TP16: 99,84).

- Matkustajien kokeman järjestys ja turvallisuus paranevat vuoden 2016 tasosta (Raitio 2016: 4,22; Metro 2016: 4,18).

Matkustajien kokema järjestys ja turvallisuus olivat raitiol iikenteessä 4,21 (tav. 2016: 4,22; TP16: 4,22) ja metrol iikenteessä 4,15

(tav. 2016: 4,18; TP2016 4,18). Tavoitteet eivät toteutuneet kummassakaan liikennemuodossa.

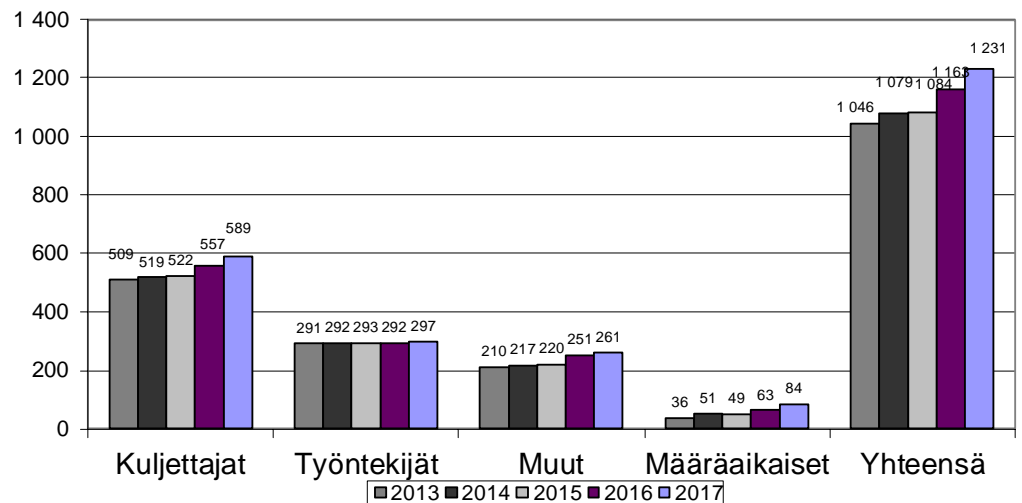
Raitiliikenteen arvosana 4,21 oli niukasti alle tavoitteen 4,22. Metroliikenteen arvosana 4,15 jäi selkeämmin alle tavoitteen 4,18. Metromatkustajien turvallisuuden tunteeseen vaikuttivat länsimetron koeajojen sekä liikennöinnin aloituksen tuomat odottamattomat liikennöintiongelmät.

HENKILÖKUNTA JA MAKSETUT PALKAT

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 1 231 henkilöä (2016: 1 163). Tilikauden lopussa henkilöstövahvuus oli 1 236 (2016: 1 198). Ratiovaunukuljettajien sekä infra- ja kalustoyksikön hankepalvelun ja Raide-Jokeri –hankkeen projektipäälliköiden määrä on lisääntynyt edellisvuodesta.

Palkkoja maksettiin yhteensä 49 633 170,23 (2016: 45 749 139,37) euroa. Investointikohteisiin aktivoitujen palkkojen osuus maksetuista palkoista oli 3 311 837,71 (2016: 2 142 583,49) euroa.

Henkilöstömäärän rakenteelliset muutokset vuosina 2013 – 2017 näkyvät seuraavasta kuvasta:

Kuva 1 HKL:n henkilöstö keskimäärin vuosina 2013 – 2017.

TOIMIALAN KEHITYS

Liikennesuoritteet

Raitioliikenteen tarjoamat paikkakilometrit nousivat hieman edellisvuodesta ja olivat 664,6 milj. paikkakilometriä (2016: 613,2). Metroliikenteessä paikkakilometrejä kertyi 2 368,5 miljoonaa (2016: 2 119,4).

Laatu

Matkustajien tyytyväisyys

Matkustajien tyytyväisyys HKL:n tuottamiin joukkoliikennepalveluihin on edelleen hyvällä tasolla, vaikka jotkin arvosanat laskivat hieman edellisvuodesta. Tyytyväisyyttä joukkoliikennepalveluihin mitataan HSL:n lähes ympärivuotisella asiakastyytyväisyyskyselyllä. Eri joukkoliikennelineissä tehtävään kyselyyn vastaa vuosittain noin 60 000 matkustajaa. Asiakastyytyväisyystutkimuksen nettietokanta Asty Web on avointa dataa.

Nousua on tapahtunut raitiovaunukuljettajien palvelu- ja neuvonta – arvosanoissa. Metroliikenteessä arvosanat ovat hieman laskeneet kautta linjan, joskin siisteys, matkan sujuvuus ja vaihtaminen toiseen kulkuneuvoon ovat nousseet. Asiakkaan kokemus aikataulussa pysymisestä on heikentynyt huomattavasti molemmissa liikennemuodoissa, vaikka liikenteen luotettavuus onkin parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.

HSL seuraa joukkoliikennekaluston turvallisuutta ja laatua jatkuvalla havainnointitutkimuksella. Vuoden 2017 otanta oli yhteensä 1571 havaintokertaa HKL:n liikenteessä. Tutkimuksessa käytetään poikkeamapisteitä, joten paras mahdollinen laatutaso on 0 ja maksimiarvoa ei ole. Jokainen vaunussa havaittu poikkeama lisää poikkeamapistesaldoa. Vuoden 2017 laatututkimusten arvot olivat raitioliikenteessä 18,44 (2016: 7,22; 2015: 8,39) ja metroliikenteessä 16,11 (2016: 6,87; 2015: 14,88). Kummankin liikennemuodon arvosanat heikentyivät. Merkittävien poikkeamat kirjattiin koskien seiniä ja tukitankoja. HKL:n kokonaisarvosana heikkeni vuoden 2016 arvosta 7,05 arvoon 17,05 (2015: 11,51).

Helsingin seutu (HSL-alue) on mukana eurooppalaisessa BEST (Benchmarking European Service of Public Transport) –tutkimuksessa. Kyselytutkimuksen tuorein tulos on vuodelta 2016, jolloin HSL-alueen asukkaista 74 % oli tyytyväisiä alueensa joukkoliikennepalveluihin. Kokonaistyytyväisyydellä mitattuna HSL-alue sijoittui tutkimuksessa jaetulle toiselle sijalle. Vaikka HSL menestyi kaupunkikohtaisessa vertailussa hyvin, asukkaiden tyytyväisyys on laskenut aiempiin vuosiin verrattuna. Keskiarvoa vähemmän tyytyväisiä asukkaat olivat henkilökunnan tiedonantokykyyn ja tiedonsaantiin pysäkeillä. Kokonaistyytyväisyys laski 7 prosenttiyksikköä. Suomessa kyselytutkimukseen osallistui yhteensä 1918 vastaajaa kaikista HSL:n jäsenkunnista.

Asiakaskokemus

Raitiovaunukuljettajien asiakaspalvelun laatua tutkittiin Mystery Shopping -menetelmällä. Tutkimuksen tavoitteena oli saada mahdollisimman luotettava ja totuudenmukainen kuva raitiovaunukuljettajien tämänhetkisestä asiakaspalvelun laadusta asiakkaan näkökulmasta.

Tutkimuksen mukaan raitiovaunuilla matkustaminen on sujunut hyvin samaan tapaan kuin aiempina vuosina. Matkustajien huomioiminen pysäkeillä sekä mukava ja turvallinen ajotapa ovat kuljettajien ehdottomia vahvuuksia edelleen.

Asiakaspalveluun liittyvät kehittämisalueet ovat edelleen lipunmyynnissä ja neuvonnassa. Neuvonnan erinomaisten kohtaamisten määrä on kuitenkin hienossa nousussa ja puolessa asioinneista kuljettavat ovat neuvoneet asiakkaita eri kysymyksissä erinomaisesti. Lipunmyynnin osalta tulos on hyvin samoissa lukemissa kuin viime vuonna.

Tuloksia hyödynnetään kuljettajien asiakaspalvelukoulutuksessa sekä yksilöllisen palautteen antamisessa kuljettajille.

Palautteet

HKL:n saamien palautteiden kokonaismäärä kasvoi 59 % vuonna 2017. HKL sai vuonna 2017 yhteensä 5011 palautetta HSL:n asiakaspalauttejärjestelmän kautta, kun niitä vuonna 2016 oli 3146 kpl.

Eniten palautetta annettiin liikennöinnistä, 1709 palautetta, kuljettajista, 1499 palautetta, palveluista 977 palautetta ja tiloista 519 palautetta. Tässä palvelupalautteet käsittävät lähes ainoastaan kaupunkipyöräpalautteita.

HKL:n saaman palautteen laatu laski vuonna 2017. Kun negatiivisen palautteen määrä oli 65,6 % vuonna 2016 nousi se 70,6 % vuonna 2017.

Joukkoliikenteen saaman palauteen määrä ovat kasvaneet parin viime vuoden aikana huomattavasti. Kasvua on tasaisesti kaikilla palautteiden osa-alueilla. Sitä selittää yleinen ilmapiiri sekä isot muutokset joukkoliikenteessä.

Kohti tehokkaampaa ja turvallisempaa HKL:ää

HKL:llä käynnistettiin kolme kehitysohjelmaa: Operatiivisen tehokkuuden kehitysohjelma Opera, Omaisuudenhallinnan kehitysohjelma sekä Turvallisuuden kehitysohjelma. Operan tehtävänä on ohjata HKL:ää kustannustehokkaammaksi toimijaksi, jotta saamme operoida metro- ja raitiovaunuliikennettä tulevaisuudessakin. Työtä tehtiin laajalla rintamalla kaikissa yksiköissä keräämällä ja analysoimalla dataa päivittäisestä tekemisestä. Kehittämiskohteita tunnistettiin useita ja ensimmäiset aalon toimenpiteisiin valittiin vaikuttavuudeltaan merkittävimmät ja toteu-

tettavuudeltaan helpoimmat kokonaisuudet. Hankintoja tehostettiin kategoriapohjaisen hankintamallin käyttöönotolla ja kunnossapidossa keskityttiin tuotannon tehokkaampaan suunnitteluun ja aikatauluttamiseen. Kuljettajatoiminnassa saavutettiin säästöjä muokkaamalla kuljettajien ajosarjoja mm. pidentämällä vaunussa oloaika ja vähentämällä suunniteltua varallaoloaika.

Omaisuuksien hallinnan kehitysohjelman tavoitteena on, että HKL:n omaisuus on kokonaisuudessaan inventoitu, omaisuuden kehittämiseksi on selkeä suunnitelma ja investointien suunnittelu on tavoitteellista. Ohjelman tuotoksena investointien suunnitteluprosessia täsmennettiin sekä perustettiin omaisuussalkut, joiden kautta HKL:n omaisuutta ylläpidetään ja kehitetään suunnitelmallisesti.

Turvallisuuden kehitysohjelman tavoitteena on kehittää HKL:n turvallisuuskulttuuria paremmaksi sekä tuoda turvallisuuteen ja riskien hallintaan liittyvät asiat kiinteäksi osaksi HKL:n arkityötä. Kehitysohjelman mittavia tavoitteita on asetettu mm. työtaturmataajuuden ja liikenneonnettomuuksien aiheuttamien kustannusten alenemiselle.

Vuoden 2017 aikana julkaistiin HKL:n turvallisuusperiaatteet, luonnosteltiin organisaatioturvallisuuden ohje sekä käynnistettiin kuusi alaprojektia. Kehitysohjelman projektit ovat: turvallisuuden johtaminen, turvallinen liikenne, turvallinen kalusto, turvallinen ratainfra, turvallinen varikko ja turvallinen työmaa.

Vuonna 2017 kehitettiin prosessijohtamista ja tehostettiin kehittämistyötä prosessiryhmissä. Ydinprosessien kuvauksia työstettiin ja niiden perusteella määriteltiin kehittämiskohteita vuodelle 2018.

HKL toimii vuonna 2015 sertifioitun toimintajärjestelmän mukaisesti. Järjestelmä kattaa laadun, ympäristön ja työterveys- ja työturvallisuusasioiden hallinnan sekä turvallisuusjohtamisjärjestelmän. (Standardien ISO 9001, ISO 14001 ja OHSAS 18001 sekä kaupunkiraideliikenteen turvallisuussäädösten mukaiset vaatimukset.)

Toimintajärjestelmää auditoidaan säännöllisesti sekä ulkoisesti että sisäisesti.

Sisäisten auditointien teemat vuonna 2017 olivat:

- Raitioliikenne: prosessi ulkoisiin uhkiin varautumiseen
- Lauttaliikenne: liikennetuotanto, kelpoisuuksien, pätevyyksien ja osaamisen hallinta sekä päivittäishuollot
- Raitiotierata: radan vastaanoton prosessi
- Sähköjärjestelmät: raitioliikenteen ratasähkön kunnossapito.

Vastuullisuus

HKL:n perustehtävä on tuottaa ja kehittää kestävästä liikkumisesta palveluita laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. HKL hoitaa sekä metro- ja raitioliikenteen liikennöintiä, että omistaa ja kehittää Helsingin joukkoliikenneinfrastruktuuria. HKL vastaa siis raideliikenteen koko elinkaaresta

ja ajaa siten koko pääkaupunkiseudun etua. HKL:llä on merkittävä asiantuntijarooli kasvavan Helsingin kestävästä liikennejärjestelmän rakentamisesta. HKL vastaa myös raideliikenteen turvallisuudesta, houkuttelevuudesta, esteettömyydestä, tehokkuudesta ja ympäristöystävällisyydestä.

Vastuullisuutta ohjaavat HKL:n strategiset tavoitteet, joita ovat kustannustehokkuus, kestävä kulkumuoto-osuuden kasvu, alansa asiantuntijuus ja henkilöstön työtyytyväisyys. Tavoitteita edistetään kehitysohjelmien kautta. Strategisten tavoitteiden toteutumisesta ja vastuullisuudesta raportoidaan vuosittain vuosikertomuksessa.

Ympäristöasioissa HKL on sitoutunut Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan tavoitteisiin ja ilmastonmuutoksen torjumiseen. Helsinki tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamisessa sähköisellä raideliikenteellä on keskeinen merkitys.

HKL:n ympäristöjohtaminen on kuvattu ympäristösuunnitelmassa 2017-2020, jossa on myös määritelty ympäristötavoitteet ja esteettömyystyö. Ympäristötavoitteiden toteuttamisen käytännön toimenpiteet, aikataulut ja vastuutahot on määritelty ympäristöohjelmassa.

HKL on arvioinut ympäristövaikutuksensa ja -riskinsä, ja kartoitus päivitetään vuosittain. Monet HKL:n merkittävimmistä ympäristövaikutuksista ovat positiivisia. Raideliikenne edistää Helsingin seudun ilmasto-, ilmanlaatu- ja melutavoitteiden saavuttamista, sillä se vähentää yksityisautoilua ja edistää kaupunkirakenteen tiivistymistä. HKL:n tuottama raideliikenne on kokonaan päästötöntä, sillä käytämme ainoastaan uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä.

HKL:n negatiiviset ympäristövaikutukset aiheutuvat välillisesti metron ja raitiovaunujen sekä liikennekiinteistöjen sähkön- ja lämmön kulutuksista sekä lauttaliikenteen polttoaineenkulutuksesta ja päästöistä. Lisäksi raideinfrastruktuurin, metro- ja raitiovaunukaluston ja kiinteistöjen ylläpitäminen kuluttavat erilaisia luonnonvaroja. Metron ja raitiovaunujen melu on kaupungin viihtyisyyteen vaikuttava tekijä.

Negatiivisia ympäristövaikutuksia pyritään vähentämään monin tavoin. Vuoden 2017 aikana tehtiin investointipäätös aurinkovoimalan rakentamisesta metrovarikon katolle. Voimala tullaan rakentamaan vuoden 2018 keväällä.

HKL vastaa liikenneinfran investoinneista, joten hankinnoilla voidaan vaikuttaa merkittävästi ympäristönäkökohtiin. Kalustohankinnoissa elinkaaren aikainen ympäristökuormitus huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa ja muissa hankinnoissa ympäristökriteerien käyttöä on kehitetty.

Kaupungin liikelaitoksena HKL on sitoutunut kuntien energiategokkuussopimukseen (KETS), joka asettaa tavoitteet kiinteistöjen energiankulutuksen seurannalle, vähentämiselle ja raportoinnille. HKL:n

energiansäästön toimintasuunnitelmassa kuvataan HKL:n kiinteistöissä tehtävä energiatehokkuuden edistäminen käytännössä. Kiinteistöjen energiankulutus laski 0,9% edellisvuodesta, joten HKL ei saavuttanut KETS-tavoitetta. Vuoden 2017 aikana tavoiteohjelman tavoitteeksi energiansäästölle asetettiin tavoitteeksi, että HKL:n kokonaisenergiankulutus laskee (MWh/milj.paikka-km).

Liikennöinnin energiankulutusta pyritään vähentämään mm. reittien sujuvuudesta huolehtimalla, kaluston tekniikkaa kehittämällä sekä taloudellisen ja ennakoivan ajon koulutuksella.

Vuoden 2017 aikana HKL teetti diplomityön raitioliikenteen esteettömyyden edistämisestä. Diplomityön myötä otettiin käyttöön raitiovaunukaluston ja raitiotiepysäkkien esteettömyysindeksit. Kesällä 2017 kaikki raitiotiepysäkit mitattiin indeksin laskentaa varten.

Ympäristösuunnitelman mukaiset tavoitteet vuodelle 2017 sekä niiden toteuma on esitetty taulukossa:

	Toteuma 2017	Tavoite 2017	Selite
Energiatehokkuus			
Uusiutuvan sähkön osuus [%]	100	100	Ylläpitotavoite
Kokonaisenergiankulutus [MWh/milj.paikka-km]	48,7		Kehitystavoite
Kiinteistöjen vuotuinen energiankulutus [GWh]	52,2	52,1	1% vuotuinen säästö
Kiinteistöjen energiansäästö kaudella 2010-2017 [%]	8,6	12	KETS-tavoite
Helsingin ja HKL:n ympäristöpolitiikka			
Toimintajärjestelmän sertifiointi [vuosi]	2015		Ylläpitotavoite
Ekotukihenkilöt [kpl]	8	8	Ylläpitotavoite
Ympäristökriteerien käyttö kilpailutuksissa [% kpl-määrästä]	16		Kehitystavoite
Ympäristökriteerien käyttö hankinnoissa [% euroista]	38		2020: 100% Kehitystavoite 2020: 100%
Esteettömyys			
Raitiotiepysäkkien esteettömyysindeksi [%]	73,5		Indeksi parane nee vuosittain
Raitiovaunukaluston esteettömyysindeksi [%]	71,8		Indeksi parane nee vuosittain

Yhteistyö kaupungin konserniyhtiöiden kanssa

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

HKL on jatkanut entiseen tapaan tiivistä yhteistyötä Helsingin kaupungin konsernitilinpäätökseen konsolidoitavan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) kanssa.

HKL:n ja HSL:n yhteistyö on kaikilta keskeisiltä osiltaan määritelty ja sovittu osapuolten kesken voimassa olevissa sopimuksissa. Merkittävimmät sopimukset koskevat toisaalta Helsingin joukkoliikenneinfran käyttämistä HSL:n suunnittelemassa ja tilaamassa liikenteessä sekä toisaalta raitio-, metro- ja Suomenlinnan liikenteen tuottamista. Lisäksi osapuolilla on muita sopimuksia koskien mm. tietojärjestelmiä, joukkoliikenteen pysäkkejä, kuljettajien sosiaali-tiloja, lippuautomaatteja ja matkalippujen tarkastamista sekä HSL:n HKL:ltä vuokraamia tiloja.

HKL:n ja HSL:n välisten sopimusten toteutumista seuraavat johto- ja ohjausryhmät, jotka kokoontuvat säännöllisesti.

Suomenlinnan Liikenne Oy (SLL)

SLL harjoittaa vesiliikennettä (matkustajaliikenne ja huoltoliikenne) HKL:n kanssa tehtyjen sopimusten perusteella. HKL:llä on puolestaan matkustajaliikenteen järjestämisestä Suomenlinnaan sopimusjärjestely HSL:n kanssa vuoden 2027 loppuun saakka.

SLL on myös vuokrannut toimitilat HKL:n pääkonttorista. SLL:llä ja HKL:llä on sopimukset IT-palvelujen ja postipalvelujen käytöstä HKL:n pääkonttorissa. SLL hankkii HKL:ltä henkilöstö-, hallinto-, toimistopalveluita sekä lainopillisia palveluita.

HKL:n kiinteistöyhtiöt

HKL:n yhteistyö muiden kaupunkikonserniin ja HKL-konserniin kuuluvien tytäryhtiöidensä, Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy:n, Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohallin ja Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitoksen kanssa on jatkunut aikaisempien käytäntöjen mukaisesti.

Kiinteistö Oy Espoon terminaalin osakkeista 50 % omistaa Helsingin kaupunki / HKL ja toiset 50 % Espoon kaupunki. Kyseessä on ns. yhteisyhteisö. Terminaalista hoidetaan Espoon suunnan bussien liikennöinti.

Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohalli pitää yllä Helsingin yliopiston met-roasemaa ja HKL myy sille mm. erilaisia kiinteistöpalveluita.

Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy on Helsingin kaupungin/HKL omistama varikkokiinteistöyhtiö, joka ylläpitää Ruskeasuon varikkoa. Rakennuksen varikkotilat on vuokrattu Helsingin Bussiliikenne Oy:lle. Varikkorakennuksessa on myös liikuntavirastolle vuokrattuja salibandytiloja. Yhtiöllä on sopimukset HKL:n kanssa mm. kiinteistöpalvelujen käytöstä.

Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitos pitää yllä Vuosaaren met-roaseman läheisyydessä olevaa, myös liityntäpysäköintiä palvelevaa pysäköintilaitosta. HKL on yhtiön suurin osakas omistamalla noin 72 % yhtiön osakekannasta. Pysäköintilaitoksessa on erillinen taksiryitysille

vuokrattu tila, jossa on myös taksien pesupaikka. Tähän järjestelyyn liittyvät aktiviteetit täydentävät pysäköintilaitoksen kannalta hyödyllisellä tavalla tilojen normaalia pysäköintikäyttöä.

Osakkuusyhtiöitä Kiinteistö Oy Espoon terminaalin lisäksi HKL:llä on Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5 ja Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkki sekä Länsimetro Oy. Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5 ylläpitää Puistolän aseman läheisyydessä liityntäpysäköintiä palvelevaa pysäköintilaitosta. HKL on yhtiön suurin osakas, sen omistusosuus on 36 % yhtiön osakekannasta. Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkissa HKL:llä on osakeomistuksen johdosta yhteensä 141 liityntäpysäköintipaikkaa, HKL:n vähemmistöosuus yhtiöstä on 9 %.

Länsimetro Oy rakennuttaa, omistaa, hallitsee, ylläpitää, huoltaa ja kehittää Helsingin Ruoholahdesta Espoon Kivenlahteen ulottuvan metrolinjan metroluennetta palvelevia raiteita, tunneleita, asemarakennuksia, pysäköintitiloja ja muita sen toimintaa palvelevia rakennelmia ja laitteita. Tällaisia rakennelmia eivät ole osin asemarakennusten liiketilat ym. rakennelmat ja laitteet, jotka eivät välittömästi palvele metroluennetta. Helsingin kaupunki/HKL omistaa osakkeista 15 %.

KAUPUNGIN RAHOITUS

Kaupunginvaltuuston 16.11.1994 tekemän päätöksen mukaisesti liikennelaitoksen aloittavaan taseeseen 1.1.1995 merkittiin valtuuston päättämää käyttöomaisuutta silloista kokonaisarvoa – 296 249 072,86 euroa – vastaamaan valtuuston päättämät pääomaerät, jotka jaettiin

- peruspääomaksi A	102 602 708,16 €
- peruspääomaksi B	177 306 066,70 €
- perustamislainaksi	16 340 298,00 €

Peruspääoman A, joka kattoi liikenteen tuotantopalvelujen rakennukset, kiinteät rakenteet ja liikkuvan kaluston, tuottovaatimukseksi valtuusto asetti 9 prosenttia. Peruspääomalle B, joka kattoi henkilökuljetustoiminnan radat, asemat ja pysäkit, ei asetettu tuottovaatimusta. Perustamislainan koroksi asetettiin 9 prosenttia ja lainan takaisinmaksuajaksi 25 vuotta viiden ensimmäisen vuoden ollessa lyhennyksistä vapaat. Laina oli kokonaisuudessaan HKL-Bussiliikenteen laina ja peruspääomasta A oli HKL-Bussiliikenteen pääomaa 8 798 583,18 euroa, HKL-Raitioliikenteen pääomaa 24 839 818,18 euroa, HKL-Metroluennettien pääomaa 33 155 431,80 euroa, HKL-Rata- ja kiinteistöpalveluiden pääomaa 1 280 627,42 euroa sekä HKL-Liikelaitoksen pääomaa 34 528 247,58 euroa.

HKL-Bussiliikenne myytiin Helsingin Bussiliikenne Oy:lle 1.1.2005. Tällöin perustamislaina siirtyi Helsingin Bussiliikenne Oy:n vastuulle ja pe-

ruspääoma A palautettiin Helsingin kaupungille. Liikennelaitoksen pääomaerät olivat seuraavat 31.12.2017:

- peruspääoma A	93 804 124,97 €
- peruspääoma B	286 213 492,66 €

Peruspääoma B on korotettu lähtötasosta 1.1.1995 yhteensä 108 907 425,96 eurolla. Vuodesta 2009 alkaen peruspääoma B:hen ei ole tehty korotuksia.

Nettobudjetointiperiaatteen mukaan kaupungin vuoden 2017 talousarvion rahoitusosaan sisältyivät tuloina liikennelaitokselta peruspääoman tuotto, infran korkotulon palautus kaupungille ja tuki infrainvestointien pääomakuluihin. Kaupungin pitkäaikaista vierasta pääomaa lyhennettiin 2,0 milj. eurolla.

Erät toteutuivat seuraavasti:

	TP2016 1000 €	TA2017 1000 €	TP2017 1000 €	Erutus 1 000 €
Peruspääoman tuotto	8 442	8 442	8 442	0
Infran korkotulo	11 238	18 695	12 143	-6 552
Tuki infrainvestointien pääomak.	-12 470	-20 742	-18 934	1 808
Netto	7 210	6 395	1 651	-4 744
Pitkäaikaisen vieraan pääoman lis.	0	0	0	0

KAUPUNGIN MUU RAHOITUS

HKL käytti rahoituksessa sen ja kaupungin välistä luotollista käyttötiliä 59,1 milj. euron edestä (2016: 64,5).

MUU RAHOITUS

HKL ei nostanut uutta lainaa vuonna 2017. Liikennelaitos lyhensi ulkopuolelta nostettuja lainojaan 11,5 milj. eurolla vuonna 2017.

INVESTOINNIT

HKL:n investoinnit olivat 73,5 milj. euroa. Investointimeno sisältää Variotram-vaunuihin kohdistettua hinnanalennuksia 32,5 milj. euroa. Ilman hinnanalennusta investoinnit olivat 105,9 milj. euroa.

Suurin yksittäinen investointikohde oli uudet raitiovaunut 39,5 milj. euroa. Muita suuria hankkeita olivat Hakaniemen metroaseman perusparrannus 6,8 milj. euroa, Helsingin metron asetinlaite 6,0 milj. euroa, uudet metrovaunut 5,0 milj. euroa, Pasilan metroasemavaraus 4,1 milj. euroa, Raide-Jokerin infra- ja varikko 4,0 milj. euroa, Kruunusillat 3,7 milj. euroa ja sähköbussiliikenteen sähkönsyöttöasemat 2,8 milj. euroa.

LIKENNELAITOKSEN KÄYTTÖTALOUS

Liikevaihto

HKL:n tilikauden liikevaihto oli 180,6 (2016: 160,5) milj. euroa. Liikevaihto muodostuu seuraavista eristä:

- HSL:ltä laskutettavista liikennöintikorvauksista raitioliikenteestä 51,8 (2016: 50,8) milj. euroa, metroliikenteestä 35,9 (2016: 27,7) milj. euroa ja Suomenlinnan lauttaliikenteestä 3,5 (2016: 3,4) milj. euroa eli yhteensä 91,2 (2016: 81,9) milj. euroa.
- HSL:ltä laskutettavasta infrakorvauksesta 67,1 (2016: 65,5) milj. euroa. Infrakorvaus sisältää metro-, raitio-, juna-, bussi- ja lauttaliikenteen infraomaisuuden pääomakuluja sekä ylläpito- ja hallintokuluja. Helsingin kantametroliikenteen infrakorvaus on 43,1 (2016: 43,8) milj. euroa, länsimetron infrakorvaus 1,4 (2016: 0) milj. euroa, raitioinfran 18,5 (2016: 18,2) milj. euroa, bussi-infran 3,3 (2016: 2,6) milj. euroa, junainfran 0,5 (2016: 0,6) milj. euroa ja lauttainfran 0,4 (2016: 0,4) milj. euroa.
- Kaupungin tuesta 18,9 (2016: 12,5) milj. euroa, jolla katetaan infran luonteisia kuluja siltä osin kuin HSL ei niitä korvaa HKL:lle. Tällaisia kuluja ovat infrainvestointien poistojen ja korkojen korvaaminen (50 %), liityntäpysäköinti, Suomenlinnan tavaraliikenteen korvaus, bussipysäkkikustannukset, Länsimetro Oy:n vastikkeiden nettovaikutus ja pyöräilyn kustannukset. Kaupungin tuen nousu edellisvuodesta johtuu Länsimetro Oy:n nettovastikemaksujen noususta.
- Muista myyntituotoista 3,4 (2016: 0,7) milj. euroa, joka sisältää raitio- ja metroliikenteen tilausajotuottoja sekä länsimetron kunnossapitolaskutusta Länsimetro Oy:ltä. Muiden myyntitulojen nousu johtuu länsimetron kunnossapitolaskutuksesta 3,1 (2016: 0) milj. euroa.

Valmistus omaan käyttöön

Valmistuksena omaan käyttöön on kirjattu 5,4 (2016: 3,5) milj. euroa, joka sisältää ratojen rakentamiseen ja peruskorjaukseen liittyviä töitä sekä vanhojen vaunujen peruskorjaukseen liittyviä töitä. Valmistuksena omaan käyttöön on lisäksi kirjattu Raide-Jokerin projektityksikön menot sekä infra- ja kalustoyksikön hankepalvelun investointeihin kohdistuneet menot, joissa on nousua edellisvuodesta.

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 20,1 (2016: 16,3) milj. euroa, joista suurimmat yksittäiset tuotot olivat vuokrat 8,1 (2016: 8,0) milj. euroa ja mainostulot 4,2 (2016: 3,2) milj. euroa. Mainostuloissa nousua pääosin selittää kesällä 2017 alkanut uusi pysäkkikatossopimus. Liiketoiminnan muissa tuloissa on lisäksi mukana mm. kaupunkipyörämaksutuloja ja

metroliiikenteen koeajotuloja länsimetrossa, joissa on nousua edellisvuodesta.

Kulut

Kulut ennen liikeylijäämää olivat 177,9 (2016: 156,9) milj. euroa eli 13,3 % edellisvuotta enemmän.

Aineita, tarvikkeita ja tavaroita ostettiin 14,9 (2016: 14,9) milj. eurolla. Suurin kuluerä on sähkömaksut 8,8 (2016: 8,4) milj. euroa.

Palveluiden ostot olivat 34,5 (2016: 32,3) milj. euroa. Palveluiden ostoihin sisältyvät mm. vartiointi 5,7 (2016: 4,8) milj. euroa, asiantuntija-palvelut 4,5 (2016: 3,2) milj. euroa, liikennevälineiden korjaus- ja huolto 4,2 (2016: 4,1) milj. euroa, Suomenlinnan henkilö- ja tavaraliikenteestä maksetut korvaukset 3,7 (2016: 3,5) milj. euroa ja rakennusten siivous ja ulkopuhdistus 3,3 (2016: 2,9) milj. euroa. Länsimetron vaikutus näkyy mm. vartiointiin ja siivouksen menojen nousussa.

Henkilöstökulut olivat 64,4 (2016: 60,7) milj. euroa, josta palkkojen osuus oli 49,6 (2016: 45,7) milj. euroa. Vuonna 2017 HKL:llä työskenteli keskimäärin 68 henkilöä enemmän kuin edellisvuonna.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 48,3 (2016: 40,9) milj. euroa. Poistotaso nostavat uusien raitio- ja metrovaunujen siirtäminen valmiiseen omaisuuteen vuoden 2017 aikana. Kesken vuoden 2016 omaisuuteen siirretyt Myllypuron metroaseman peruskorjaus ja metrovarikon laajennus vaikuttivat poistoihin koko vuoden ajalta 2017.

Liiketoiminnan muut kulut olivat 15,6 (2016: 8,0) milj. euroa. Länsimetro Oy:n vastikkeita kirjattiin vastikemenoihin 6,8 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

Rahoituskulut ja -tuotot olivat 24,4 (2016: 22,3) milj. euroa. Infrakoron palautus kaupungille oli 12,1 (2016: 11,2) milj. euroa, korvaus peruspääomalle 8,4 (2016: 8,4) milj. euroa sekä korkokulut lainoista 3,8 (2016: 2,6) milj. euroa.

Tulos rahoituserien jälkeen eli ylijäämä ennen varausten muutoksia oli 3,9 (2016: 1,1) milj. euroa.

Uutta investointivarausta on lisätty 3,9 milj. euroa. Varaus on kohdistettu Kulosaaren metrosillan peruskorjaukseen.

Poistoeroa on purettu yhteensä 3,0 (2016: 2,6) milj. euroa.

Poistoeron ja investointivarauksen muutoksien jälkeen HKL:n tulos on 3,0 (2016: 2,6) milj. euroa.

Käyttötalouden vertailu tulosbudjettiin

Taulukko 1

Liikennelaitoksen vuoden 2017 tulosbudjetin ja tilinpäätöksen vertailu

TULOSLASKELMA	TB 2017 1 000 €	TP 2017 1 000 €	Erotus 1 000 €
Liikevaihto yhteensä	204 829	180 637	-24 192
Tuki kaupungilta	19 516	18 935	-581
Liikennöintikorvaustulot	96 260	91 200	-5 060
Infrakorvaukset	78 686	67 110	-11 576
Muut tulot	10 367	3 392	-6 975
Valmistus omaan käyttöön	6 403	5 407	-995
Liiketoiminnan muut tuotot	14 775	20 081	5 306
Varsinaiset kulut	-149 559	-129 527	20 032
Poistot	-48 622	-48 329	293
Liikelylijäämä	27 825	28 270	444
Rahoitustuotot ja -kulut	-28 864	-24 377	4 487
Satunnaiset tuotot ja -kulut	0	0	0
Ali-/ylijäämä ennen varauksia	-1 038	3 893	4 931
Poistoeron muutos	3 099	2 975	-124
Varausten muutos	-2 060	-3 893	-1 833
Tilikauden yli/-alijäämä	0	2 975	2 975

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tase ja tunnusluvut

HKL ei nostanut uutta ulkopuolista lainaa vuonna 2017 (2016: 60 M€). HKL käytti vuoden 2017 investointien rahoituksessa HKL:n ja kaupungin välistä luotollista käyttötiliä. Käyttötilin saldo oli vuoden 2017 lopussa 164,8 milj. euroa (2016: 105,7). Luotollisen käyttötilin käyttö näkyy HKL:n taseessa lyhytaikaisissa veloissa (muut velat kunnalle) ja sillä on vaikutusta HKL:n tunnuslukuihin vuonna 2017.

Bombardierin sovintosopimuksen käsittely taseessa 31.12.2017

HKL teki Bombardierin kanssa sovintosopimuksen Variotram-raitiovaunujen alkuperäisen hankintasopimuksen purkamisesta. Sovintosopimuksen mukaan Bombardierin maksama korvaus HKL:lle on vähintään 33,0 milj. euroa. Korvaus suoritetaan vuosina 2017-2022.

HKL:n tilinpäätöksessä 2017 on kirjattu vaunujen alkuperäisen hankintamenon hinnanalennuksena 32,5 milj. euroa, jonka jälkeen Variotramvaunut ovat HKL:n pysyvissä vastaavissa nolla-arvoisina 31.12.2017.

Hinnanalennuskirjaus (32,5 milj. euroa) on käsitelty seuraavasti 31.12.2017:

- Bombardierin ja HKL:n välisen vaunujen huoltosopimuksen mukaisia sakkoja on kuitattu pois HKL:n taseen siirtoveloista 0,9 milj. euroa.
- HKL:n lyhytaikaisiin saamisiin on kirjattu 6,0 milj. euroa eli se osuus korvauksesta, jonka Bombardier suorittaa HKL:lle vuoden 2018 aikana.
- HKL:n pitkäaikaisiin saamisiin on kirjattu 25,6 milj. euroa eli se osuus korvauksesta, jonka Bombardier suorittaa HKL:lle vuosien 2019-2022 aikana.

Automaattimetrohankkeen käsittely taseessa 31.12.2017

HKL:n johtokunta päätti 18.12.2014, että HKL:n ja Siemensin välinen automaattimetroprojekti lopetetaan ja sopimus Siemensin kanssa puretaan. Johtokunta vahvisti asian uudelleen kokouksessaan 13.1.2015. HKL purki sopimuksen Siemensin kanssa kokonaisuudessaan 21.1.2015.

Tilinpäätöksessä 2017 HKL:llä on automaattiprojektiin liittyneitä investointimenoja pitkäaikaisissa saamissa 6.241.168,89 euroa.

Ennen tilikautta 2016 automaattimetroprojektille kirjatut investointimenot on HKL:n valmiissa omaisuudessa 31.12.2017 (pysyvissä vastaavissa) 0 euroa. Omaisuuserä on metron kulunvalvontajärjestelmä, jonka Siemens on toimittanut HKL:lle osana automaattiprojektihanketta ja se on siirretty HKL:n valmiiseen omaisuuteen 31.12.2013. Omaisuuserä on siis poistettu kokonaisuudessaan 31.12.2017 mennessä.

LIIKETOIMINNAN KEHITYMINEN VUONNA 2018

HKL:n uusi tavoiteohjelma 2016-2024 hyväksyttiin HKL:n johtokunnassa keväällä 2016. Vuoden 2018 tulosbudjetissa asetetut tavoitteet pohjautuvat tavoiteohjelman tavoitteisiin. Tulosbudjetissa esitettävät HKL:n sitovat tavoitteet ovat samat kuin kaupunginvaltuuston hyväksymässä kaupungin talousarviossa 2018.

HKL on käynnistänyt kolme laajaa tavoiteohjelman toteuttamiseen tähtäväää kolmevuotista kehitysohjelmaa vuonna 2017, jotka jatkuvat vuonna 2018:

- Operatiivisen tehokkuuden kehitysohjelma
- Omaisuuden hallinnan kehitysohjelma
- Turvallisuuden kehitysohjelma.

HKL:n liikennesuoritteet tulevat kasvamaan vuonna 2018. Paikkakilometrit nousevat metrolienteessä noin 48 % ja raitioliikenteessä noin 12 %. Metrolienteessä suoritetasoa nostaa länsimetron liikenteen al-

kaminen marraskuussa 2017 ja raitiliikenteessä linjastomuutokset elokuussa 2017, jolloin otettiin käyttöön uudet raitioradat Reijolankadulla ja Välimerenkadulla.

HKL tulee vastaamaan länsimetron liikennöinnistä ja radan ylläpidosta. Lisäksi HKL vastaa isännöitsijänä uusien metroasemien ylläpidosta.

HKL:n liikevaihto nousee 20 % vuoden 2017 tasosta, mikä johtuu pitkälti länsimetron liikenteen alkamisesta marraskuussa 2017. Länsimetron alkaminen nostaa metroliiikenteen liikennöintikorvausta sekä länsimetron infra nostaa infrakorvausta HSL:ltä sekä suoraa tukea kaupungilta. Lisäksi liikevaihdossa on mukana länsimetron kunnossapidon laskutus Länsimetro Oy:ltä.

HKL:n tilikauden tulostavoite on nolla.

HKL:n henkilömäärä on keskimäärin 1 258 henkilöä vuonna 2018.

HKL:n bruttoinvestoinnit ovat 167,9 milj. euroa. Vuoden 2018 suurimmat investointikohteet ovat nykyisten Variotram-vaunujen korvaavien Artic-vaunujen (20 vaunua) hankinta 34,4 milj. euroa, Raide-Jokerin raitinfran investoinnit 10,1 milj. euroa, Hakaniemen metrohallin peruskorjaus 7,0 milj. euroa, metron kulunvalvonnan uudistaminen kantametrossa 6,9 milj. euroa, käynnissä olevan Artic-vaunuhankinnan (40 vaunua) maksut 6,5 milj. euroa, Kruunusiltojen suunnittelukulut 5,1 milj. euroa, Kalasataman liityntäpysäköinti 5,0 milj. euroa ja M100-metrovaunujen peruskorjaus 4,3 milj. euroa.

HKL on budjetoanut valtionapua 3,0 milj. euroa Raide-Jokeriin.

Uutta lainaa (kaupungin sisäistä) nostetaan 299,5 milj. euroa vuonna 2018.

Omavaraisuusaste on 43,5 % vuonna 2018.

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
LIIVEVAIHTO		
Tuki kaupungilta	18 934 845,99	12 470 076,53
Liikennöintikorvaukset	91 199 717,21	81 884 903,20
Infrakorvaukset	67 110 430,77	65 481 883,98
Muut myyntitulot	3 392 194,80	655 769,96
	180 637 188,77	160 492 633,67
Valmistus omaan käyttöön	5 407 253,68	3 518 887,82
Liiketoiminnan muut tuotot	20 081 094,04	16 296 397,21
	25 488 347,72	19 815 285,03
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat:		
Ostot tilikauden aikana	-14 949 997,29	-14 906 742,78
Ulkopuoliset palvelut		
SLL-korvaus	-3 700 822,09	-3 524 056,42
Muiden palvelujen ostot	-30 810 650,06	-28 788 868,56
	-49 461 469,44	-47 219 667,76
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-49 633 170,23	-45 749 139,37
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-12 168 762,45	-12 212 797,38
Muut henkilösivukulut	-2 623 845,26	-2 763 329,74
	-64 425 777,94	-60 725 266,49
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-48 329 006,55	-40 927 356,13
	-48 329 006,55	-40 927 356,13
Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokratulot	-13 932 031,30	-7 080 407,49
Muut kulut	-1 707 310,43	-957 205,04
	-15 639 341,73	-8 037 612,53
LIIEKEYLIJÄÄMÄ	28 269 940,83	23 398 015,79
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	33 397,69	26 497,02
Korkokulut		
Kaupungin lainasta	-1 186,87	-21 666,90
Muista lainoista	-3 794 935,53	-2 624 895,44
Korvaus peruspääomalle	-8 442 000,00	-8 442 000,00
Infrakorko	-12 142 971,65	-11 238 003,58
Muut rahoituskulut	-29 474,27	-33 189,46
	-24 377 170,63	-22 333 258,36
YLIJÄÄMÄ ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	3 892 770,20	1 064 757,43
YLIJÄÄMÄ ENNEN VARAUKSIA	3 892 770,20	1 064 757,43
Varausten ja rahastojen muutos		
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	2 974 979,22	-14 749 141,37
Vapaaehtoisten var. lisäys (-) / vähennys (+)	-3 892 770,20	16 299 754,01
	-917 790,98	1 550 612,64
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	2 974 979,22	2 615 370,07

TASE

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	169 507,99	330 149,28
Muut pitkävaikutteiset menot	2 192 859,54	0,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 012 823,41	2 651 250,78
	6 375 190,94	2 981 400,06
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	216 686 614,14	225 149 332,42
Kiinteät rakenteet ja laitteet	216 661 372,18	219 550 123,66
Koneet ja kalusto	270 965 341,60	189 840 341,67
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	117 114 837,62	166 279 426,55
	821 428 165,54	800 819 224,30
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	39 505 024,70	39 433 232,00
	39 505 024,70	39 433 232,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	6 701 641,32	6 615 045,24
	6 701 641,32	6 615 045,24
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	31 839 535,55	6 241 168,89
	31 839 535,55	6 241 168,89
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 979 579,17	4 297 507,66
Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	11 590 935,74	9 014 958,54
Siirtosaamiset	1 196 433,36	358 058,18
Muut saamiset	6 056 650,32	3 567 601,67
	26 823 598,59	17 238 126,05
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset	88 733,91	206 950,27
	88 733,91	206 950,27
VASTAAVAA YHTEENSÄ	932 761 890,55	873 535 146,81

TASE

VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2016
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	93 804 124,97	93 804 124,97
Koroton peruspääoma	286 213 492,66	286 213 492,66
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	20 079 664,74	17 464 294,67
Tilikauden yli-/alijäämä	2 974 979,22	2 615 370,07
	403 072 261,59	400 097 282,37
POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET		
Poistoero	49 673 356,20	52 648 335,42
Vapaaehtoiset varaukset		
Investointivaraukset	5 705 092,43	1 812 322,23
	55 378 448,63	54 460 657,65
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta/kuntayhtymältä	13 072 788,90	15 060 464,39
Lainat rahoituslaitoksilta	233 122 482,52	246 207 365,98
	246 195 271,42	261 267 830,37
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta/kuntayhtymältä	1 987 675,49	1 987 675,49
Lainat rahoituslaitoksilta	13 084 883,46	11 546 421,92
Saadut ennakot	2 529 800,00	0,00
Ostovelat	17 879 310,12	8 643 378,10
Korottomat velat kunnalta/kuntayhtym	10 137 834,60	5 025 183,07
Muut velat kunnalle	164 778 678,39	105 676 067,17
Siirtovelat	16 009 351,24	23 711 430,77
Muut lyhytaikaiset velat	1 708 375,61	1 119 219,90
	228 115 908,91	157 709 376,42
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	932 761 890,55	873 535 146,81

RAHOITUSLASKELMA 1000 €

	31.12.2017	31.12.2016
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Tulorahoitus		
Liikelijäämä (-alijäämä)	28 270	23 398
Poistot ja arvonalennukset	48 329	40 927
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korvaus peruspääomalle	-8 442	-8 442
Infrakorko	-12 143	-11 238
Korkokulut kaupungin lainasta	-1	-22
Muut	-3 791	-2 632
Muut tulorahoituksen korjauserät	-27	0
	52 195	41 992
Investoinnit		
Investoinnit	-73 451	-176 523
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 074	0
	-72 377	-176 523
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN NETTORAHAVIRTA	-20 182	-134 531
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikainen		
Muilta saatujen lainojen lisäys	0	60 000
Kunnalta/kuntayhtymältä saatujen lainojen vähennys	-1 988	-1 988
Muilta saatujen lainojen vähennys	-13 085	-11 546
Lyhytaikainen		
Muilta yrityksiltä saatujen lainojen muutos	1 538	1 538
	-13 534	48 004
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-87	-829
Yhdystilivelkojen muutos, lis (+), väh (-)	59 103	64 503
Saamisten muutos, lisäys (-), vähennys(+)	-32 608	14 856
Saamisten muutos kunnalta/kuntayhtymältä	-2 576	2 678
Korottomien velkojen muutos, lis (+), väh (-)	4 653	5 634
Korottomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä	5 113	-257
	33 598	86 586
RAHOITUKSEN NETTORAHAVIRTA	20 064	134 590
RAHAVAROJEN MUUTOS	-118	59
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	89	207
Rahavarat 1.1.	207	148
	-118	59

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2017 LIITETIEDOT

1

Laadintaperiaatteet

Tilinpäätös on laadittu suoriteperusteisesti ja siinä on sovellettu voimassa olevaa kirjanpitolakia ja -asetusta. Laskelmissa on noudatettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamaa yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän liikelaitoksen ja taseyksikkönä käsiteltävän rahaston kirjanpidollisesta käsittelystä.

2

Liikevaihto

	2017 euroa	2016 euroa	Muutos euroa
HKL	180 637 188,77	160 492 633,67	20 144 555,10

3

Henkilöstökulut ja luontoisedut

HKL	2017 euroa	Investointeihin kohdistetut euroa	Yhteensä euroa
Palkat	46 321 332,52	3 311 837,71	49 633 170,23
Eläkekulut	11 354 887,60	813 874,85	12 168 762,45
Muut henkilösivukulut	<u>2 458 061,71</u>	<u>165 783,55</u>	<u>2 623 845,26</u>
	60 134 281,83	4 291 496,11	64 425 777,94
Luontoisedut	<u>94 811,85</u>	<u>0,00</u>	<u>94 811,85</u>
Yhteensä	60 229 093,68	4 291 496,11	64 520 589,79
V. 2016	<u>57 963 142,95</u>	<u>2 850 102,84</u>	<u>60 813 245,79</u>
Muutos edell. vuoteen	2 265 950,73	1 441 393,27	3 707 344,00

4

Poistot Helsingin kaupungin poistosuunnitelma on kaupunginvaltuuston vahvistama 18.9.1996 ja siihen on tehty tarkistuksia 2.11.2001, 14.11.2001, 9.10.2002, 18.6.2003, 11.5.2011 sekä 20.1.2016. Poistomenetelmä on tasapoisto.

HKL:n johtokunta päätti poistosuunnitelman sisällöstä 7.12.2017 (89 §)

4.1
 POISTOSUUNNITELMA

	Poistorajat vuotta
Poistoryhmä	
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	
Aineettomat oikeudet	5-20
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT	
Atk-ohjelmistot	3-10
Muut	3-20
AINEELLISET HYÖDYKKEET	
Rakennukset ja rakennelmat	
Asuinrakennukset	30-50
<i>Asuinrakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 50
Hallinto- ja laitosrakennukset	30 - 50
<i>Hallinto- ja laitosrakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 40
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 40
<i>Tehdas- ja tuotantorakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 30
Talousrakennukset	10 - 20
Vapaa-ajan rakennukset	20 - 30
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Maa- ja vesirakenteet	15 - 30
Ratarakenteet	30 - 40
<i>Raitioteiden peruskorjaukset</i>	35
Johtoverkostot ja laitteet	10 - 40
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10-20
Liikenteen ohjauslaitteet	8 - 10
Sillat ja laiturit	10 - 30
Koneet ja kalusto	
Raidekalusto	20-30
<i>Uudet raitio- ja metrovaunut</i>	30
<i>Raitio- ja metrovaunujen hankinnan rakennusaikainen korko</i>	30
<i>Ratatyökoneet (kiskoilla liikkuvat raskaat työkoneet) 1.1.2017 alkaen</i>	20
<i>Raidekaluston peruskorjaukset</i>	10 - 15
Muut kuljetusvälineet	6 - 12
Muut koneet ja kalusto	3 - 10

4.2

SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

	2017	2016
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Atk- ohjelmistot	269 794,78	422 965,34
Muut pitkävaikutteiset menot		
Muut pitkävaikutteiset menot	46 656,59	0
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset		
Asuinrakennukset	123 944,21	123 306,31
Hallinto- ja laitosrakennukset	7 830 749,46	7 345 935,31
Tehdas- ja tuotantorakennukset	3 951 742,10	3 058 323,20
Muut rakennukset	<u>1 162 422,71</u>	<u>933 441,04</u>
	13 068 858,48	11 461 005,86
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Maa- ja vesirakenteet	4 752 845,44	4 732 325,81
Johtoverkostot ja laitteet	1 020 743,34	988 950,60
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	<u>11 393 481,44</u>	<u>10 585 272,80</u>
	17 167 070,22	16 306 549,21
Koneet ja kalusto		
Liikennevälineet	15 411 844,77	10 170 517,55
Muut kuljetusvälineet	327 357,85	419 901,97
Muut koneet ja kalusto	<u>2 037 423,86</u>	<u>2 146 416,20</u>
	17 776 626,48	12 736 835,72
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos yhteensä	48 329 006,55	40 927 356,13

5 PYSYVIEN VASTAAVIEN JA MUIDEN PITKÄVAIKUTTEISTEN
 MENOJEN MUUTOKSET V. 2017

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1.	330 149,28
Lisäykset tilikauden aikana (+)	60 330,46
Siirrot erien välillä (+/-)	48 823,03
Tilikauden poisto (-)	-269 794,78
Poistamaton hankintameno 31.12.	169 507,99

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00
Lisäykset tilikauden aikana (+)	1 489 516,13
Siirrot erien välillä (+/-)	750 000,00
Tilikauden poisto (-)	-46 656,59
Poistamaton hankintameno 31.12.	2 192 859,54

Ennakkomaksut

Poistamaton hankintameno 1.1.	2 651 250,78
Lisäykset tilikauden aikana (+)	2 160 395,66
Siirrot erien välillä (+/-)	-798 823,03
Poistamaton hankintameno 31.12.	4 012 823,41

Aineelliset hyödykkeet

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1.	225 149 332,42
Lisäykset tilikauden aikana (+)	3 024 425,91
Vähennykset tilikauden aikana (-)	-199 023,78
Siirrot erien välillä (+/-)	1 780 738,07
Tilikauden poisto (-)	-13 068 858,48
Poistamaton hankintameno 31.12.	216 686 614,14

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.	219 550 123,66
Lisäykset tilikauden aikana (+)	9 428 143,64
Vähennykset tilikauden aikana (-)	-837 578,11
Siirrot erien välillä (+/-)	5 687 753,21
Tilikauden poisto (-)	-17 167 070,22
Poistamaton hankintameno 31.12.	216 661 372,18

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.	189 840 341,67
Lisäykset tilikauden aikana (+)*	130 302 632,64
Vähennykset tilikauden aikana (-)*	-32 470 305,03
Siirrot erien välillä (+/-)	1 069 298,80
Tilikauden poisto (-)	-17 776 626,48
Poistamaton hankintameno 31.12.	270 965 341,60

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Poistamaton hankintameno 1.1.	166 279 426,55
Lisäykset tilikauden aikana (+)*	-40 626 798,85
Siirrot erien välillä (+/-)*	-8 537 790,08
Poistamaton hankintameno 31.12.	117 114 837,62

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	32 550 038,94
Kirjanpitoarvo 31.12.	32 550 038,94

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	839 854,87
Kirjanpitoarvo 31.12.	839 854,87

Yhteisyhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	4 000,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 000,00

Muut osakkeet ja osuudet

Hankintameno 1.1.	6 039 338,19
Lisäykset tilikauden aikana (+)	71 792,70
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 111 130,89

* HKL kirjaa metro- ja raitiovaunuhankintojen maksut, joita ei suoraan kohdisteta yksittäiselle vaunulle, erillisille kaatotyönumereilla keskeneräisessä omaisuudessa. Yksittäisen vaunun valmistuttua kaatotyönumerolta siirretään vaunulle kuuluva osuus vaunun työnumerolle ja tältä työnumerolta valmiiseen omaisuuteen. Kuvatun menettelyn takia pysyvien vastaavien erittelyssä (SAPin pysyvien vastaavien raportti) siirtyvät erät ja lisäykset tilikauden aikana eivät anna oikeata kuvaa muutoksista koneet ja kalusto-omaisuusryhmässä. Pysyvien vastaavien erittely on tehty suoraan SAP-järjestelmästä saaduilla tiedoilla. Pysyvien vastaavien erittelyn kirjanpitoarvot 31.12.2016 ja 31.12.2017 täsmäävät kirjanpitoon.

6

Pienkalusto	Kulutileille kirjattu pienkalusto	805 889,82 euroa
	Irtaimistorekisteristä poistoina	
	kirjatut kulut	<u>118 075,57 euroa</u>
	Pienkalusto yhteensä	923 965,39 euroa
		=====
	(Pienkalusto v. 2016: 848 068,26 euroa).	

7

Vaihto-omaisuus

	2017	2016	Muutos
Aineet ja tarvikkeet	6 701 641,32	6 615 045,24	86 596,08

8

Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohalli, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	9 592 kpl
Omistusosuus	62 % (=9 592/15 450)
Äänivaltaosuus	62 %
Osakkeiden nimellisarvo	17,00 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	15 865 456,24 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-631 587,91 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	22 317 761,30 euroa, 31.12.2016

Nimi ja kotipaikka: Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	20 712 kpl
Omistusosuus	100 %
Äänivaltaosuus	100 %
Osakkeiden nimellisarvo	98,91 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	12 193 368,07 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-328 954,81 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	29 652 037,01 euroa, 31.12.2016

Nimi ja kotipaikka: Suomenlinnan Liikenne Oy, Toinen linja 7 A, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	6 000 kpl
Omistusosuus	100 %
Äänivaltaosuus	100 %
Osakkeiden nimellisarvo	84,09 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	884 811,24 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	10 797,66 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	694 717,04 euroa, 31.12.2016

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitos, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	308 kpl
Omistusosuus	72 % (= 308/428)
Äänivaltaosuus	72 %
Osakkeiden nimellisarvo	84,09 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	3 606 403,39 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-66 778,89 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	4 562 046,24 euroa, 31.12.2016

8.1

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	40 kpl A-osakkeita 70 kpl B-osakkeita
Omistusosuus	36 % (= 110/308)
Äänivaltaosuus	36 %
Osakkeiden nimellisarvo	33,64 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	839 854,87 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	2 925,96 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	3 287 109,74 euroa, 31.12.2016

8.2

Yhteisyhteisöosakkeet

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Kiinteistö Oy Espoon Terminaali</u>
Osakkeiden lukumäärä	4 000 kpl
Omistusosuus	Helsinki 50% (=4 000/8 000)
Äänivaltaosuus	50 %
Osakkeiden nimellisarvo	1,00 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	4 000,00 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	0,00 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	9 633,48 euroa, 31.12.2016

8.3

Muut osakkeet ja -osuudet

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkki, Helsinki</u>
Osakkeiden lukumäärä	141 kpl
Omistusosuus	9,2 % (=141/1 530)
Äänivaltaosuus	9,2 %
Osakkeiden nimellisarvo	320 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	0,00 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	48 563,75 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	12 196 312,63 euroa, 31.12.2016

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Länsimetro Oy, Tapiontori 3 A, 02070 Espoo</u>
Osakkeiden lukumäärä	140 kpl
Omistusosuus	Helsinki 15 % (= 140/900)
Äänivaltaosuus	15 %
Osakkeiden nimellisarvo	1 000 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	5 991 849,00 euroa, 31.12.2017
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-380 454,32 euroa, 31.12.2016
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	21 322 894,21 euroa, 31.12.2016

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Asunto Oy Helsingin Larunsolmu, Helsinki</u>
Osakkeiden lukumäärä	305 kpl
Omistusosuus	1,3% (=305/22 693)
Äänivaltaosuus	1,3%
Osakkeiden nimellisarvo	0,11 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	71 792,70 euroa, 31.12.2017

9

Vieras pääoma

Myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua erääntyvät lainat:

Kaupungin lainat, on jäljellä	5 026 960,84
Nordic Investment Bankin lainat, on jäljellä	75 152 394,78
European Investment Bankin lainat, on jäljellä	<u>105 630 553,97</u>
Erääntyvät lainat yhteensä	185 809 909,59 =====

10

Vuokravastuut

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	279 018,30
Myöhemmin maksettavat	<u>934 292,95</u>
Yhteensä	1 213 311,25 =====
Tilinpäätös 31.12.2016:	
Vastuut v. 2017	44 318,62
Vastuut 1.1.2018 alkaen	<u>44 429,77</u> 88 748,39 =====

11 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

M300-junien hankintaa koskeva hankintayksikön päätös

HKL:n johtokunta päätti 16.10.2012 oikeuttaa liikennelaitoksen hankimaan metrojunia yhteensä enintään 154.000.000,00 euron kokonais-hintaan. Siemens Oy valitti hankintapäätöksestä markkinaoikeuteen ja vaati hyvitysmaksua.

Markkinaoikeus hylkäsi Siemensin em. vaatimuksen markkinaoikeudessa. Korkein hallinto-oikeus antoi asiassa ratkaisun 29.3.2017. Ratkaisun mukaan markkinaoikeuden päätöstä ei muutettu. Asian käsittely on päättynyt.

Metron automatisointihankintaa koskevien sopimusten purkamisen ja niihin liittyvä vahingonkorvausvaatimus

HKL:n johtokunta oikeutti 18.12.2014 purkamaan HKL:n ja Siemens-konsortion väliset metron automatisointia koskevat hankintasopimukset. HKL purki hankintasopimukset 21.1.2015.

Puretun Helsingin metron automatisointia koskeneen hankintasopimuksen kauppahinta oli 99,9 milj. euroa. HKL on suorittanut ko. sopimuksen perusteella Siemensille maksueriä yhteensä 24,6 milj. euroa, joka sisältää vuonna 2012 sovitun etenemissopimuksen mukaisia ns. LOP-maksuja 1,8 milj. euroa. Metrovarikon laajennuksen automatisointia koskevan hankintasopimuksen kauppahinta oli 18,1 milj. euroa, ko.

sopimuksen perusteella HKL on suorittanut Siemensille maksueriä 13,4 milj. euroa.

Puretun Länsimetron automatisointia koskeneen hankintasopimuksen kauppahinta oli 56,3 milj. euroa, ko. sopimuksen perusteella Länsimetro Oy on suorittanut Siemensille maksueriä 11,3 milj. euroa. Länsimetroa koskevat maksuerät eivät ole HKL:n kirjanpidossa.

HKL on vaatinut Siemensiä purun johdosta palauttaman koko maksetun kauppahinnan. HKL ja Länsimetro ovat ottaneet asiassa kanteen Siemensiä vastaan Helsingin käräjäoikeudessa 2015. Siemens on ottanut asiassa vastakanteen alkuvuodesta 2016.

HKL:n ja Siemensin vastakkaiset vaatimukset purkuriita-asiassa on suuruudeltaan merkittävät, HKL:llä noin 200 milj. euroa ja Siemensillä noin 175 milj. euroa.

HKL ja Siemens ovat loppuvuodesta 2016 sopineet eräiden HKL:n käyttöön pysyvästi jäävien laitteiden lunastamisesta. Sopimuksen mukaan kummankin osapuolen vaateet toisiaan kohtaan ovat alentuneet lunastettavan omaisuuden määrän mukaisesti n. 14 milj. eurolla.

Purkuriita-asian valmistelevat käsittelyt käräjäoikeudessa alkoivat vuonna 2017 ja pääkäsittely alkaa vuoden 2018 aikana.

Siemens vei lisäksi riidan ensimmäisen toimituserän viivästyksen osalta välimiesoikeuden ratkaistavaksi. Välimiesoikeuden ratkaisu asiassa annettiin 8.5.2017. Ratkaisun mukaan Siemens oli vastuussa valtaosasta toimituserän 1 toimituksen viivästymisestä 401 vuorokauden osalta, siis yli yhden (1) vuoden ajalta.

Automaattimetrohankkeen oikeudenkäyntien seurantaan on perustettu seurantaryhmä, johon osallistuu kaupunginkanslian oikeuspalveluiden edustaja.

Variotram-vaunuja koskevien hankintasopimusten purkamisneuvottelut

HKL on vuonna 2017 neuvotellut tiiviisti vuosina 1999–2004 käyttöön otettuja Variotram-raitiovaunuja koskevien hankintasopimusten purkamisesta vaunut toimittaneen Bombardier Transportation Finland Oy:n/ Bombardier Transportation (Bombardier) kanssa. Syynä ja perusteena purkamiselle on, etteivät raitiovaunut täytä hankintasopimusten ja vuonna 2007 koriongelmista neuvoteltaessa tehdyn muutos- ja yhteistyösopimuksen vaatimuksia korien kestävyys ja elinkaaren osalta sillä tavoin, että raitiovaunujen käytettävyyttä säilyy sopimusten edellyttämällä tasolla.

HKL ja Bombardier tekivät em. erimielisyysasiassa käytyjen neuvottelujen perusteella sovintosopimuksen 30.11.2017. Sopimuksessa sovittiin hankintasopimusten purkamisesta yhteisymmärryksessä niin, että HKL

saa sopimuskorvauksena ym. erinä yhteensä n. 33 milj. euron määräisen hyvityksen.

HKL on kirjanpidossa käsitellyt sopimuskorvauksen alkuperäisen hankintamenon hinnanalennuksena. Hinnanalennuksena on kirjattu 32,5 milj. euroa 31.12.2017. Sopimuskorvauksen Bombardier suorittaa HKL:lle vuosina 2017-2020. Sovintokorvauksesta pitkäaikaisissa saamisissa on 25,6 milj. euroa ja lyhytaikaisissa saamisissa 6,0 milj. euroa 31.12.2017.

HKL on selvittänyt käytyjä neuvotteluja, sopimustilannetta ja HKL:n hankkimia ulkopuolisia arvioita kaupunginkanslian edustajille ja informoinut asiasta sekä suoraan HKL:n toimesta että yhdessä kaupunginkanslian edustajien kanssa myös kaupungin ja HKL:n tilintarkastusyhdistyksen edustajia.

12

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio merkittävimmistä riskeistä vuodelta 2017

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen arviointi

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä, toimeenpanoa ja toimivuutta on arvioitu liikenneliikelaitoksen sisällä sekä Liikenteen turvallisuusviraston ja Inspectan auditoinneissa. Kriteereinä ovat olleet toimintaa ohjaavat lait sekä HKL:n omat ohjaavat asiakirjat, kuten sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelyt sekä toimintakäsikirja.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta

Tekemänsä itsearviointin perusteella Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos esittää, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tila on parannusta vaativa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksessa on kuvattu asiakirjassa kuvaus sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Toiminta on jäänyt liaksi kuvausasteelle, eivätkä asiakirjassa esitetyt tehtävät ja toimenpiteet ole täysin jalkautuneet HKL:n organisaatiossa eikä toiminnassa. Vuoden 2017 aikana ei järjestetty sisäisiä tarkastuksia, eikä toteutettu systemaattista HKL-tasoista riskienhallintaa. Keskeisinä valvontatoimenpiteitä ovat olleet talouden controller-toiminnan käynnistäminen ja hankintoihin liittyvät tarkastukset sekä uudistukset hankintatoiminnassa. HKL:n omaisuus ja irtaimisto inventoitiin keväällä 2017. ICT-laitteet inventoitiin kesällä 2017. Vuoden aikana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta on seurattu lähinnä edellä mainituissa auditoinneissa.

Toteutuneet merkittävät riskit

Tilikauden aikana toteutui länsimetron valmistumisen ja käyttöönoton myöhästyminen. Vaikka tämän riskin toteutuminen ei johtunut HKL:n toiminnasta, oli riskin toteutumisella merkittävää vaikutusta HKL:n toimintaan.

HKL:n omassa toiminnassa merkittävin toteutunut riski oli henkilöstön heikentynyt luottamus johtoa kohtaan, mikä ilmeni syksyllä toteutetusta Great Place to Work –kyselystä. Tämän riskin hallinta on HKL:n tulevaisuuden menestyksen näkökulmasta avainasemassa.

Merkittävimmät riskit ja niiden hallinta

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos on arvioinut merkittävimpiä riskejä. Merkittävimpiä riskejä ovat:

1. Ei onnistuta kehittämään HKL:ää tavoiteohjelman mukaisesti. Sopimukset päättyvät 2024 ja liikennöinti loppuu.
2. HKL pilkotaan tai yhtiöitetään poliittisella päätöksellä siitä huolimatta, että tavoiteohjelman tavoitteet toteutuvat.
3. Joukkoliikennejärjestelmän hoitaminen niin, että Liikenteen turvallisuusvirasto keskeyttää toiminnan; esim. raideliikenneonnettomuudet.
4. Henkilöstö ei sitoudu muutoksiin ja siitä aiheutuu vakava luottamuspuola.
5. Johtokunta ei luota virkamiesvalmistelun laadukkuuteen ja läpinäkyvyyteen.
6. Raide-Jokerista muodostuu HKL:n länsimetro.

Lisäksi yllä mainittujen riskien käsitteleminen, johtaminen ja viestintä epäonnistuessaan aiheuttaa maineriskin, joka voi lisätä varsinaisen riskin seurauksia.

Merkittävimpiä riskejä pyritään hallitsemaan tavoiteohjelmalla, henkilöstöohjelmalla, omaisuuden hallinnan kehitysohjelmalla, HKL:n prosessityöllä ja toiminnan muulla kehittämisellä, yksiköiden riskienhallinnalla sekä esimiestyön laatua parantamalla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ja kehittäminen

Arvioinnissa on todettu kuluneella tilikaudella parantamista ja kehittämistä vaativat seuraavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet:

- ohjeiden, säännösten, määräysten ja päätösten päivittäminen sekä noudattaminen
- tavoitteiden toteutuminen; varojen käytön valvonta; tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus
- riskienhallinnan huomattavasti systemaattisempi järjestäminen
- omaisuuden hankinnan ja hoidon valvonta

- kaluston hankinnan, huoltamisen ja kunnossapidon valvonta.

Edellä mainittujen poikkeamien korjaamiseksi on ryhdytty laatimaan / päivittämään ohjeita, muodostamaan kalusto- ja tilarekisteriä sekä varastossa olevan omaisuuden luetteloimista ja järjestetty riskienhallinnan työpajoja.

Vuoden 2018 aikana laaditaan uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelyjen kuvaus.

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos laatii sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen ja vie sen johtokunnan hyväksyttäväksi 31.3.2018 mennessä.

13

Kirjanpitoaineiston säilytys

Tasekirja säilytetään paperilla. Muu kirjanpitoaineisto säilytetään paperilla ja/tai tietojärjestelmissä noudattaen kirjanpitolain ja -asetuksen vaatimia säilytysaikoja.

Ostolaskujen arkistointi

Hankintapalvelut/talousoalvelut hoitaa HKL-yritysten ostolaskutositteiden (liitteineen) arkistoinnin sähköisesti.

14

Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista sekä säilytystavoista

14.1

Kirjanpitokirjat

Tasekirja I ja II, erikseen sidottuna

Tositepäiväkirja, CD-levyllä

Päiväkirja, CD-levyllä

Pääkirja, CD-levyllä

Ostoreskontra, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Saatavareskontra, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Käyttöomaisuusrekisteri, CD-levyllä

Asuntokiinteistöjen vuokrankantoluettelot (taulukkolaskentapohjainen), tietojärjestelmässä ja paperitulosteina

Kiinteistöluettelot (taulukkolaskentapohjainen), tietojärjestelmässä ja paperitulosteina

Palkkatiedostot:

- Henkilöstöhallinnon informaatiojärjestelmässä ja paperitulosteina
- Tuntipalkkaisten työntekijöiden palkanlaskentajärjestelmässä ja paperitulosteina

Vaihto-omaisuuskirjanpito, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Varastomäärä- ja arvoluettelot, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Irtaimistorekisteri, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä.

14.2

Tositelajit

Kaikki tositteet säilytetään paperitulosteina ja/tai tietojärjestelmässä.
Tositelajit ovat:

- Varastotositteet
- Myyntitositteet
- Ostotositteet
- Käyttöomaisuustositteet
- Kassatositteet
- Pankkitositteet
- Talpan tositteet
- Henkilöstökassatositteet
- HKL-yritysten sisäiset muistiotositteet
- Valmistus omaan käyttöön -muistiotositteet
- Muistiotositteet
- Liitetietositteet
- Liittymätositteet
- Tuloksen kirjaustositteet
- Korkolaskut
- Kaudenvaihdekirjaustositteet

INVESTOINNIT

	Toteutunut 31.12.2017	Investointibudjetti 2017	Ero
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos			
Tuotantoinvestoinnit			
Aineettomat oikeudet	770 130,55	2 194 000,00	-1 423 869,45
Asuinrakennukset	98 900,00	700 000,00	-601 100,00
Tehdas- ja tuotantorakennukset	2 655 536,71	7 620 000,00	-4 964 463,29
Muut rakennukset	454 956,72	0,00	454 956,72
Raitiovaunut	8 695 552,71	46 085 678,00	-37 390 125,29
Raitiovaunujen vaihto-osat	1 836 051,79	1 680 000,00	156 051,79
Metrovaunut	5 164 264,37	12 305 698,81	-7 141 434,44
Metrovaunujen vaihto-osat	618 459,74	790 000,00	-171 540,26
Henkilö-, paketti- ja erikoisautot	118 708,34	406 000,00	-287 291,66
Kuorma-autot	343,75	220 000,00	-219 656,25
Liikkuvat työkoneet	246 314,90	1 410 000,00	-1 163 685,10
Koneet ja kalusto	243 242,32	1 762 000,00	-1 518 757,68
Atk-laitteet	392 403,32	745 000,00	-352 596,68
Osakkeet ja osuudet	71 792,70	0,00	71 792,70
Yhteensä	21 366 657,92	75 918 376,81	-54 551 718,89
Joukkoliikenteen perusinvestoinnit			
Muut pitkävaikutteiset menot	2 940 111,70	1 472 200,02	1 467 911,68
Hallinto- ja laitosrakennukset	7 629 452,94	15 335 000,00	-7 705 547,06
Muut rakennukset	6 490 078,35	9 639 999,96	-3 149 921,61
Kiinteät rakenteet, maa- ja vesirakenteet	11 399 208,83	10 634 000,00	765 208,83
Kiinteät rakenteet, johtoverkostot ja -laitteet	1 545 931,08	2 295 000,00	-749 068,92
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	22 074 004,91	36 522 764,05	-14 448 759,14
Muu koneet ja kalusto	5 825,90	0,00	5 825,90
Yhteensä	52 084 613,71	75 898 964,03	-23 814 350,32
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos			
YHTEENSÄ	73 451 271,63	151 817 340,84	-78 366 069,21

TUNNUSLUVUT	31.12.2017	31.12.2016
Toiminnan laajuus		
Liikevaihto, milj. €	180,6	160,5
Liikevaihdon muutos, %	12,6	4,3
Tulos ja kannattavuus		
Liikevoitto, milj. €	28,3	23,4
Liikevoitto, %	15,7	14,6
Rahoitustulos, %	28,9	26,2
Voitto, %	2,2	0,7
Kokonaispääoman tuotto, %	3,1	2,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,9	3,3
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	2,6	2,0
Rahoitus		
Omavaraisuusaste, %	49,3	52,0
Quick ratio	0,1	0,1
Current ratio	0,1	0,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	235,0	237,0
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	23 055	20 080
Lainakanta 31.12., 1 000 €	426 047	380 478
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	0	0
Investointien tulorahoitus, %	71,1	23,8
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-258 358	-279 122
Lainanhoitokate	3,0	2,8
Kassan riittävyys, pv	0,1	0,2
Muut tunnusluvut		
Henkilöstö keskimäärin	1 231	1 163
Liikevaihto/henkilö (1000 €)	147	138
Paikkakilometrit, milj	3 033,1	2 732,7
Paikkakilometrikustannus (€)	0,067	0,066

TOIMINNAN LAAJUUS

Liikevaihdon muutos, % 100 x Liikevaihdon muutos / Liikevaihto edellisellä kaudella

TULOS JA KANNATTAVUUS

Liikevoitto, % 100 x Liikelylijäämä / Liikevaihto

Rahoitustulos, % 100 x (Liikelylijäämä ennen satunnaisia eriä + poistot) / Liikevaihto

Voitto, % 100 x Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto

Kokonaispääoman tuotto, % 100 x (Liikelylijäämä ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut) / Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella

Sijoitetun pääoman tuotto, % 100 x (Liikelylijäämä ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut) / (Oma pääoma+ Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, % 100 x (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

RAHOITUS

Omavaraisuusaste, % 100 x Oikaistu oma pääoma / (Oikaistun taseen loppusumma - saadut ennakkomaksut)

Quick ratio (Rahat ja pankkisaamiset + Rahoitusarvopaperit + Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Current ratio (Vaihto-omaisuus + Lyhytaikaiset saamiset + Rahoitusarvopaperit + Rahat ja pankkisaamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Lainakanta 31.12., 1 000 e Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12., 1 000 e Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Investointien tulorahoitus, % 100 x (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset - Tuloverot) / Investointien omahankintameno

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 € Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätösvedeltä ja neljältä edelliseltä vuodelta

Lainanhoitokate (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset + Korko-kulut - Tuloverot) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

MUUT TUNNUSLUVUT

Liikevaihto / henkilö (1 000 €) Liikevaihto / Henkilöstö keskimäärin

Paikkakilometrikustannus Kulut ennen varauksia / paikkakilometrit

Tilinpäätös 31.12.2017

LIKENNELIIKELAITOKSEN JOHTOKUNNAN EHDOTUS HELSINGIN
KAUPUNGINHALLITUKSELLE

Liikenneliikelaitoksen johtokunta toteaa, että 2 974 979,22 euron poistoeron vähennyksen ja 3 892 770,20 euron suuruisen investointivarauksen lisäyksen jälkeen tilikauden tulos on 2 974 979,22 euroa.

Helsingissä 15. päivänä helmikuuta 2018

Tilinpäätöksen allekirjoitus:

Laura Rissanen, johtokunnan puheenjohtaja
/ Joonas Haavisto, varajäsen

Anu Suoranta, johtokunnan varapuheenjohtaja
/ Markku Saarinen, varajäsen

Tuomo Luoma, jäsen
/ Kristiina Anunti, varajäsen

Perttu Hillman, jäsen
/ Katja Ivanitskiy, varajäsen

Jessica Karhu, jäsen
/ Niklas Kaskeala, varajäsen

Leo Stranius, jäsen
/ Laura Euro, varajäsen

Atte Harjanne
/ Lilja Tamminen, varajäsen

Kirsi Sutton, jäsen
/ Petri Ijäs, varajäsen

Stefan Loman, jäsen
/ Heidi From, varajäsen

Ville Lehmuskoski
toimitusjohtaja, HKL